

1 Jonä

iqu tuwanuä kinğanä äqäkqe

Yätamäkqä kuknuä

hinuiqänä iquvi

Tuwanuä tä, kiqä kñuä indqänqä quati, hñquaquvi. Kinğanänä iqu, ämaqä Kraisi Iqueqä yoqä-tänä iqua, Goti Iqutä, Kiqä Ymeqä Jisasi Iqutä-pqe, äwqä naqä-hñqunä imbu, anä pmapñqä yätamäkqä vqä iiyi. Huiziqu, qu ämaqä hiawiqä imdanä iqua, qunñi quanñi itque-qanñpi, Goti Iquenñi mävämeqä ipñqä iinñqä, hinuinä mäqunñquä ipñqä iiyi.

Ämaqä hiawiqä imdanä iqua, tii ätminñuwi. Nätmatqä qua täu äwinñqe, ii äñguä hma etanñqetani, Jisasi Iqu, Goti Iqueqä Ymeqä-qu eä, ämaqä naqä-qakui änä matimäuqä itä, ne qua täutanñitä ämuänñanñqu-pa, mamuänñanñqä yänñqiyä. Tiinñä-pqe inä ätminñuwi. Ämaqe, Goti Iqutä anä äñguänä pmapñqä winñqanñppqä iqua, nätmatqä qua täutanñinñqä kñuä mindqänñqä ipñqäuä. Suqä jänänñitä, hñquaunñqä äwinñqä itä, ii nätmatqä qua iutanñiqä. Iinñä etanñi suqä täunñi, qäyä enä. Ii, ämaqä hiawiqä imdanä iquauqä kuknuä quanñä iiyi.

Jonä iqu, ämaqä Kraisi Iqueqä yoqä-tänñi, kuknuä tä qätä mäwiyyä ipñqä dinñqä äwinñqqe. Iqu tii ätukqe. Jisasi Iqu ämaqä naqä-qakuänänñä-qu ätimäukqe. Ga qokä-apäkä Iquenyqä quuvqä eqiyätqänñuwä iqua,

Goti Iquenyqätä, ämaqä huizi iunqetä kiinjä wiŋguätŋqeqä.

Kukŋuä Hänjä-pmeqä-tänjä Iquenyqä

¹⁻² Ne ätnänäqi ätiŋä di, Kukŋuä Hänjä-pmeqä-tänjä Iquenyqä ätätunqwe. Kukŋuä Hänjä-pmeqä-tänjä Iqu, aingä-aingä äpmaminqwe. Ne Iqueni, neqä qätetä qätä äwiyätanä, hiŋuitä hiŋuä äqunqwe. Quanğä maetqe, ne Iqueni qävqä yasämä ävatanä, neqä hipaitäŋi Iqueni itmaqiyätanä iminqwe. Hänjä-pmeqä Iqu, ätnänäqi äti timäuqanğa, ne hiŋuä äqunänquä etanği, ga ne 'Iinjä' ätatanä, Iqu Hänjä hea ique-ique Pmeqä Iquenyqe, ii etätqänju. Aingä-aingäŋi, Iqu Kaniqutä äpmaminqwe, iwä ätnänäqi äti timäuqanğanı, ne neqä hiŋuitä hiŋuä äqunänqwe. ³ Ne hiŋuä ae äqunätanä, qätä ae äwiyänquä etanği, ga he nesä iquatunquä ii etätqänju. Ga ne Apiqutä, Iqueqä Ymeqä Jisasi Kraisi Iqutä, Imätaqisä iqänqwe. ⁴ Ga ne henyŋqä tuwanuä e ätatanä äqiyququä tä, neqä yeeqä inqä du aanjä naqänänjä hiätŋqä iunqä äqiyqu.

Goti Iqu, we-hunqä-qu etanği, ne we-hunqä iu uwquatunqwe

⁵ Kukŋuä, Ymeqä Jisasi Kraisi Iqu tqanği äwiyänquä di, ne heŋi awi, ii etqu. Iqueqä kukŋui tiyi. Goti Iqu, we-hunqä-qu eä, Iqutäŋi, hea-pqä hmbu mäwitqe. ⁶ “Ne Iqutä itqänunä” ätatanä, neqä qanğä di, heawiqä imä äwätunqwe, ne kukŋuä iinji, quanğä ätatanä, ga suqä naqä-qakuänänjä iunji, miqä itqänju. ⁷ Mä

Goti Iqu itnqä-pa, ne we-huñqä iu äwquque, naqä-huinyä etanquati, Goti Iqueqä Ymeqä Jisasi Iqueä häneqe, neyaqä suqä quvqä dunji, eeqänänjä asnjä änaqäyämäutä hmbu-pqä iqä mamäkqä inemäkqänqe. ⁸ “Ne suqä quvqä mae-quneyqä” ätquque, quanqä kukñuä iinj, neqä-neuä ätnätanä, ga kukñuä naqä-qakuänänji, nesä mäwiqä danä iqi. ⁹ Mä, “Ne suqä quvqä iquneyqä” ätätanä, awä ätquque, Iqu ätkqä-pa itä, suqä änguänänjä dunä Iqä-qu eä, tii yänä. Neyaqä suqä quvqä di qäpu huätä ämänamäutä, äwqä hanuä änyä, neyaqä suqä quvqä eeqänänji, asnjä änaqäyämäutä, hmbu-pqä iqä mamäkqä inemäkänä. ¹⁰ “Ne suqä quvqä miqä-quneyqä” ätquque, kukñuä iinjä iqu, Goti Iqueni, “Si kukñuä quanqä tqukiyqä” ätuätanä, ga Iqueä kukñuä di, nesänji mäwiqä danä eä.

2

Kraisii Iqu, nenyqä manjä Mäkä-iqä Iquvi

¹ Ymeqä, nqä enqä-panäuä, nyi tuwanuä tä he suqä quvqä miqä danä ipnqä diñqä äqäyqä. Inäqe ämaqä hnqua suqä quvqä imäkqanquwi, ne yätamakqä äneyätä, nenyqä manjä Mäkä-iqä Iqu, Apiqutä äpme. Iqu, Jisasi Kraisii, suqä Jänänänjä Iqä Iquvi. ² Goti Iqu, neyaqä suqä quvqä huätä ämamäutä, äwqä hanuä nyätñqe, Jisasi Iqu hänaqä äpäkonätñqä duñqe, Iqueqä-käuä äukqe. Neyaqä duñqänä hmanji. Ämaqä eeqänänjä, qua äwitqutänqä-pa äpmeñuwä iuä-pqenqe.

Ämaqë äänä äpmeñuwinqe, quwqä suqä iuta näqñqä menä

³ Ne Goti Iqueä mañi qätä äwiyätanä, qänaknä iquque, ii ne näqñqä tiñjä heanä. Ne Iquenyqe, näqñqä äñguänänjä äyä eänunä. ⁴ Ämaqä hñqu, “Nyi Goti Iquenyqe, näqñqä äñguänänjä eänänä” ätätä, Iqueä mañi qätä mäwiyqä iqäqe, ii ämaqä iqu, quanğä-tqä-quvi. Itanğa kukñuä naqä-qakuänänjä, iqutä mäwiqä danä eä. ⁵ Mä ämaqä, Goti Iqueqä mañä duñi qätä äwiyqäqä iqu, ii iqu Goti Iquenyqä äwqä ävä, iwä naqä-qakuä Iquenyqä wiñguänä. Iwä suqä iñjä dutañi, ne näqñqe tiñjä heanä. “Ne Goti Iqutä ämuänñänunä.” ⁶ Ämaqä, “Nyi Goti Iqutä, guä ämänänänä” ätätqä iqu, iqu qañi, Jisasi Kraisi Iqu äuminqä-pa i uwqätñqe.

⁷ Nyämaqä nyi kiñjä änyinätñqäuä, nyi tuwanuä äqäyqä tä, kukñuä-suqä änyä-hänjä hñqu ätätmä maqäyqä iqä, oee. He änyänänğa ae ämamiñuwä yäuä iqu äqäyqä. Kukñuä-suqä yäue, ii Goti Iqueqä kukñuä, he ae qätä äwimiñuwä iquvi. ⁸ Inäqe, nyi henyñqä tuwanuä tä suqä yäuä iquesañä-qe, änyä-hänjä-qunä äqäyqä. Itanğa suqä naqä-qakuänänjä iqueqä quati, Kraisi Iqu itä, ämänätqueqäqe. Itanğa he-pqä i ipu, ämotquetqänjä. Heaw-iqä iqu huätä wätqätanği, we-huñqä naqä-qakuänänjä iqu ae we hunätanğqä-qae, suqä iqueqä quati ae ätnänäqi ätimäutqäuä. ⁹ Ga ämaqä hñqu, “Nyi we-huñqä du äpmeñänä” ätätä, iqu ämaqä quuvqä heqiyqä duñqä wiunqä itñqe, heawiqä imä yqänä sä äpme.

10 Mä ämaqä quuvqä heqiyqä dunqä itä, qeqä ätmäkänqä iqu, iqu we-hunqeu äpme. Itanga ämaqä we-hunqä iqi äpmejqä iqu, qua iqi päknätñqä imäknätñqe, suqä hnjua-hnjua miqä yänä. 11 Mä ämaqä quuvqä heqiyqä dunqä wiunqä iqä iqu, heawiqä imä äpme. Hea iqu iqueni, hiñuä hea iwimäkqä-qae, iqu hänaqä äkiu wätqänändiyä-qe änyä maqänqä eä, iqu qani, heawiqä imä äwätqäüä.

12 Nqä ymeqäüä, Jisasi Iquesani, Goti Iqu heyaqä suqä quvqä di qäpu huätä ämaemäutä, äwqä hanuä änyätangqenqä, nyi henynqä tuwanuä tä ii äqäyqä.

13 Kanä iquenä, he Ämaqä ipäqäkqängata tänga-pqä yqänä äpmejqä Iquenyqe, näqñqä äñguänänjä etanguwinqä, nyi henynqä tuwanui ii äqäyqä.

Hikñä iquenä, he quvqä iqä iqueni, ae ämäwqätäuquwinqä, nyi henynqä tuwanuä ii äqäyqä.

14 Ymeqä iquenä, he Goti Apiquenyqe näqñqä äñguänänjä etanguwinqä, nyi henynqä tuwanui ii äqäyqä.

Kanä iquenä, he Ämaqä ipäqäkqängata tänga-pqä yqänä äpmejqä Iquenyqe näqñqä äñguänänjä etanguwinqä, nyi henynqä tuwanuä tä ii äqäyqä.

Itanga hikñä iquenä, he yänänäqñqä ätqäupu, Goti Iqueä kuknuä di hesä yänänäqñqä witanqi, ga he quvqä iqä iqueni, ae ämäwqätäuquwinqä, nyi henynqä tuwanui ii äqäyqä.

15 Qua täunqätä, nätmätqä qua täunä iunqätä ipu, qeqä matmäkqä iqäpñqe. Ämaqä qua täunqä itä, qeqä ätmäkänqä iqu, Goti Apiquenyqä di näwinyä qeqä matmäkqä eä.

16 Ämaqä qua täutanjuqä suqä dunqe ne näqñqe. Qu huiwi iqueqä äwinqeunä ipu, hiñuä aowä äqänäpu, nätmätqä-tänjä epiyinqä yoqä haqä ämaenäpu itqänjä. Suqä iinj, Goti Apiquesa mapätqe. Ii kiqä suqä qua täutani.

17 Ga qua tqü qäpu hiqñqe. Suqä quvqä qua täutanjä eeqänänji, qäpu qäsänqe. Mä ämaqä Goti Iqueä äwinqä dunä itñqä iqu, qäpu maeqä, yqänä pmetäniqe.

Kraisi Iquenyqä wiunqä iqä iquauñqä

18 Hiknä ymeqä ñqä enqä-panäüä, hea yäpaki, täñga ae ätimäuqi. Hiñuiqänänjängani, “Kraisi Goti Iqu ätekqä Iquenyqä wiunqä iqä hñqu timäuniqeqä” tqangä äyä äwikuwi. Ga täñgani, Kraisi Iquenyqä wiunqä iqä ii, kuapänänjä qe ätimäuwüwi. Ga iinjä dutani, hea yäpakä ae ätimäuwä iinjqe, ne näqñqä äyä enu.

19 Ämaqä iinjä iqua, nesä äpmamiñuwä-qe, änävämequwitani, qu naqä-qakuä, neyaqä mäetqänjä. Qu nesä naqä-qakuä neyaqä dutanjä hiqä-säpi, yqänä pmeqäpningä. Mä qu neñi, ae änävämequwä-qae, ne näqñqä äñguänänjä heatunqe, qu nesä naqä-qakuä maeqä enä.

20 Inäqe henji, Kraisi Iqu Dñä Äñguä Iqutä emñqäyätä äyä etekqe. Iwä iinjä dutani, he naqä-qakuñqe näqñqe enä. 21 Nyi henyñqä tuwanuä tä äqäyqä tä, he naqä-qakuä iquenyqe, änyä maqñqä etanjä ma, he iquenyqe näqñqä

etanquwinqä ii äqäyqä. Iwä he näqñqä äyuwä. Naqä-qakuänänjä iquesani, quanqä hui mapqä eä. ²² Quanqä-tqä iqu tque? Iqu tiinjä ätätñqä iquvi. “Jisasi Iqu, Kraisi ne mäneyätñqä Goti Iqu ätekqä Iqu, maetqänä.” Ämaqä kukñuä iinjä ätätñqä iqu, Apiquenyqätä, Ymeqä Iquenyqätä, tuwä äwiyätä, ga Kraisi Iquenyqä wiunqä iqä iquvi. ²³ Ämaqä Ymeqä-quenyqä tuwä äwiyqä iqu, ii Kaniquenyqä tuwä inä äwiyqi. Ämaqä Ymeqä-que yeeqä itmeqä iqu, Kaniquenjä-pqä inäyi.

Dñä Ängüä Iquenqä

²⁴ Kukñuä änyänännga ae qätä äyä äwiyänjuwi, hiqä kñuä dñi, a yänänäqñqä qätñqe. He iinjä itqäpi, hea ique-ique Ymeqä-quesä, Kaniquesä, ämuänmbu, naqä-huinyä pmepñqe. ²⁵ Ga Kraisi Iqu hänjä hea ique-ique pmeqä du nätapqänqe, kukñuä guä ae ämäsäueänqe. ²⁶ Nyi henyñqä tuwanuä tä, ämaqä he quanqä etqueqä iuqä suqä dñqä ätätmä äqäyqä. ²⁷ Mä henji, Kraisi Iqu Dñä Ängüä Iqutä emñqäyätä äyä etekqe. Ga Dñä Iqu enyätanqçetani, ämaqä hñqu, “Iinjä-iinjä” etätñqä dñqe, äwa miqä enjä. Dñä Iqu, nätmätqä eeqänänqä ämetquetñqä äyuä. Ga Dñä Iqueqä kukñui, quanqä ma, aanjä naqä-qakuänänjä. Dñä Iqu etätä ämetqueqä-pa, he Kraisi Ique ämuänmbu, naqä-huinyä pmepñqe.

Goti Iqueqä ymeqenqä

²⁸ Nqä ymeqäuä, he Kraisi Iqutä, yqänä ii pmetanqpu. Iwä Iqu ätnänäqi äti timäuqanqani, ne Iqueqä hinjuä iqi tqäuqñqe,

womba itanä, zä miqä danä, pemä itanä tqäuqñqe. ²⁹ Kraisi Iqu Jänänänjä-qu etanji, he näqñqä äyä enä. Iwä he-pqe, näqñqä tii hipñqe. Ämaqä suqä jänänänjä imäkätqänjuwä ii, qu Goti Iqueqä ymeqeqä.

3

¹ Häe, hiñuä äqunänjä? Apiqu nenyqä winganji, Iqu nenyñqä kiñjä itä, “He Nqä ymeqeqä” änatätqäuä. Ga iñi, aanjä naqä-qakuänänjä eä, ne Iqueqä ymeqä enju. Ämaqä qua täu pmeqe, qu Goti Iquenyqe änyä maqñqä epiyä-qae, nenyqä-pqä di, änyä maqñqä enä.

² Nyämaqä nyi kiñjä änyinätñqäuä, tänganji ne Goti Iqueqä ymeqä enju. Qänakñi ne änääqä pmeniquti? Iñqä di ätnänjäqi ätini, matimäutqe. Mä ne tiññqe, näqñqä enju. Kraisi Iqu ätnänjäqi äti timäuqanjanji, ne Iqueni hiñuä äqunätanä, ga Iqu enqä-panjä heanique.

³ Ämaqä iñjä timäuniqñqä hiñuä äqämbu äpmapiyä di, qu quwqä-quwä, Goti Iqueä hiñuä iqinji, kiyä mitmäkñqä pmepñqä itqänjä. Ga iñi, qu Kraisi Iqu kiyä mamätqä äpmenqä-pa, ii äpmenjä.

⁴ Ämaqä suqä quvqä itñqä iqu, Goti Iqueä kukñuä-suqä iñi, hñgisa itquetqäuä. Suqä quvqä iqä di, ii Goti Iqueä kukñuä-suqä dñi, hñgisa itqueqä äyuwä. ⁵ Kraisi Iqu, ämaqeuqä suqä quvqe huätä mamäutñqä, ätnänjäqi äti ätimäukqä iñqe, he näqñqä äyuwä. Mä suqä quvqä hui, Iqueuä hui-wiñi mamäkätqe, näwinyä aanqe. ⁶ Ämaqä

Kraisu Ique ämuänänjgä iqu, suqä quvqä iunji, mandämiqä danä iquänä. Suqä quvqeu ändämitjgä iqu, Kraisu Iqueni hinjui mäqunquä danä eä, Iquenyqe änyä maqjge. ⁷ Nqä ymeqäüä, ämaqä quanjgä dunqä etma uwqäjge, ängüä mimbjge. Ämaqä suqä jänänänjgä du ändämitä imäkätjgä iqu, ii Kraisu Iqu enqä-pa, ämaqä jänänänjue. ⁸ Setänä, Goti Iqutä makä-hunqä iqu, suqä quvqe aingä-aingä injä-qae, ämaqä suqä quvqä dunä imäkätjgä iqu, Setänä iqueqä-qu eä. Goti Iqueqä Ymeqä Iqu ätnänäqä ätiñi, ii Setänä iqueä wäunjui, qui imäkätjgä ätimäukqe. ⁹ Ämaqä, Goti Iqu Iqueqä ymeqä hiätjgä iwimäkätqä iqu, Goti Iqueqä quuvqe, ique änyätanjgutqä-qae, iqu suqä quvqe mimäkqä iquänä. Iqu Goti Iqueqä ymeqä etqä-qae, suqä quvqä imäkqä iqueqä suqä dunji, ändämitä mimäkqä danä yänä. ¹⁰ Goti Iqueqä ymeqenqätä, Setänä iqueqä ymeqenqätä, näqjgä heatunquä, suwä. Ämaqä, suqä jänänänjgä iu ändämitä iu miqä itjgä iqu, ii Goti Iqueqä ymeqä-qu maetqe. Itanjgä ämaqä, quuvqä eqiyätqänuwä iunqä itä, qeqä matmäkqä itjgä iqu, ii Goti Iqueqä ymeqä-qu hmayi.

Ne neqä-neuänjgä itanä, qeqä tmäknguatunque

¹¹ He qänjanänji kukñui qätä tiinjä äyä äwikuwi. “Ne quuvqä eqiyätunquä iqune, neqä-neuänjgä itanä, qeqä tmäknguatunqueqä” äyä äwikuwi. ¹² Ne Kenä* iqu ikqä-pa miqä

---

* 3:12 Ipäqäkqä 4:1-8

yatunq̄ue. Iqu Setänä quvq̄a iq̄a iqueq̄a-qu eä, iqueq̄a k̄an̄gueque pizq̄a äȳä äp̄äkkq̄e. Iqu k̄an̄guequen̄i, pizq̄a di sunq̄a äp̄äkkq̄e? Suq̄a iqueq̄a imäkmin̄q̄e, quvq̄a witan̄gi, ga k̄an̄guequeq̄a di an̄guä etan̄gq̄enq̄a, ii äp̄äkkq̄e.

¹³ Nq̄a nyämaq̄äuä, ämaq̄a qua täu äp̄men̄juwi, hen̄ynq̄a wiunq̄a eyq̄an̄gp̄q̄e, “Tä än̄än̄nq̄a inetqueq̄äpiȳä” tpu ipu, miq̄a yän̄ä mikiq̄a pambu. ¹⁴ Ne suq̄a äp̄äkonq̄a ingisan̄i ävämetanä, suq̄a h̄än̄ä-pmeq̄a ingisanq̄a äm̄awq̄ätäukquä iunq̄a näq̄nq̄e, ämaq̄a quuvq̄a eqiyätq̄än̄uwä iunq̄a itanä, qeq̄a ätmäkätunq̄uä iuta en̄ju. Ämaq̄a, quuvq̄a eqiyätq̄än̄uwä iunq̄a itä qeq̄a matmākq̄a itnq̄a iqu, ii äp̄äkonq̄a ingisa yq̄änä äp̄me. ¹⁵ Ämaq̄a, quuvq̄a eqiyätq̄än̄uwä iunq̄a wiunq̄a itnq̄a iqu, ämaq̄a pizq̄a päsqa-quvi. Ga he näq̄nq̄a tiin̄ä äȳä en̄ä. Ämaq̄a du pizq̄a päsqa iqua, h̄än̄ä hea ique-ique pmeq̄e maeq̄a-quayi. ¹⁶ Ga suq̄a Kraisi Iqu nenyq̄a huiwä äwiŋgq̄a iquesan̄i, ne suq̄a ämaq̄a dunq̄a itanä, qeq̄a tmäkq̄enq̄a näq̄nq̄a äȳä ämen̄ju. Iin̄in̄q̄e, ne Goti Iqueq̄a ämaq̄a dunq̄a itanä, qunq̄e huiwi äwiŋguatunq̄e. ¹⁷ Ämaq̄a nätmātq̄a qua täutan̄ä kuap̄ä-tän̄ä h̄n̄qu, quuvq̄a heqiyq̄a h̄n̄qu äwa itq̄atan̄gi äqunäq̄a-qe, iqu iquenyq̄a qeq̄a matmākq̄a iin̄q̄e, ii ne näq̄nq̄a tiin̄ä heatunq̄e. Goti Iqueq̄a suq̄a ämaq̄a dunq̄a itä, qeq̄a tmäkq̄e, ämaq̄a iqutan̄i mäwiq̄a eänä. ¹⁸ Nq̄a ymeq̄äuä, ämaq̄enq̄a itanä, qeq̄a tmäkq̄a iunq̄e, kuknuinä ätätanä, man̄ä dinä matq̄a iquatunq̄e. Ne qunq̄a naq̄a-qakuän̄än̄ä nen̄gan̄guti qutä itanä, suq̄a an̄guä

du motquequatuŋque. ¹⁹⁻²⁰ Ne naqä-qakuä Iqueqä ämaqä-qune äyitanä-qe näqŋqe, ne tiinjä itaqeta heanä. Neqä kŋuä suqä-iwäsäuqä dŋŋi, “Ne suqä quvqä imäkquneyqä” kŋuä indqänätunquä-qe, Goti Iqueqä hiŋuä iqinji, hanä-iqä maeqä, äwqä hanuä inqä pmeqänqe. Goti Iqu neyaqä kŋuä suqä-iwäsäuqä iquenji ämawqätäuä, ga Iqu nätmätqä eeqänänjinqä näqŋqä anqänänjä eä. ²¹ Ämaqä nyi henyqä itmä, qeqä ätmäkätŋqä iquenä, neqä kŋuä suqä-iwäsäuqä iqu kukŋuä mämänetqä iqäqe, ne Goti Iqueä hiŋuä iqinji, womba miqä danä, yänänäqŋqä tqäucŋqe. ²² Iqueä manjunä qänaknä itanä, ga ne suqä Iqu äwinyätanqqä di imäkätaqä-qae, nätmätqä ne Ique yatŋqä ävatquä iunji, ii ämequanä. ²³ Iqueqä kukŋuä-suqe tiinji. Ne Iqueqä Ymeqä Jisasi Kraisi Iqueä yoqenqä quuvqä heqiyquatuŋque. Ga Kraisi Iqu änatkqä-pa, ne neqä-neuänqä itanä, qeqä tmäkŋguatuŋque. ²⁴ Ämaqä Goti Iqueä manjunä qänaknä itä, qätä itŋqä iqu, ii Goti Ique ämuänjä etaŋgi, ga Goti Iqu ique änyä. Iqu neŋi, änenyänqä dŋŋqä näqŋqe, Iqu Iqueqä Dŋä Anqä Ique änatapqä duta eŋu.

4

Dŋä huitanä-huitanä iquaunji äwiwäsäupŋqä

¹ Nyämaqä nyi kiinjä änyinätŋqäuä, ämaqä hiŋuä quanqä tqe, kuapanänji ae im-imä äwquwi. Iinŋqe, ämaqä, “Goti Iqueqä Dŋä Iqu, nyi kukŋuä ändapqiyä” ätätŋqä eeqänänjä iunqe, quuvqä maeqiyqä pambu. He dŋä

iquaunji, “Goti Iquesa äpqäpiyä, ä änäändiyä” tpu, äwiwäsäupnqe. ² Goti Iqueqä Dnjä Iquenyqe, “Jisasi Kraisi Iqu, täkä ämaqä-qu äpqäqeqä” tqanqutqä iquesa näqnqä hipnä. ³ Mä ämaqä, Jisasi Iquenyqä kuknuä iinji matqä danä iqäqä iqu, Goti Iqueä Dnjä-tänjä-qu maetqe, dnjä huitanjä-tänjä-quvi. Dnjä iinji, Kraisi Iquenyqä wiunqä iqä iqueqä dnjä-quvi. “Kraisi Iquenyqä wiunqä iqä-qu äpäniqeqä” tqangä äwiminuwä iqu, ae ätimäutä, tängani qua täunji. ⁴ Nqä ymeqäuä, he Goti Iqueqänä eäpu, hinuä quanqä-tqä iquaunji, qe ämäwqätäutqänä. Dnjä he enyänqä Iqu, Dnjä Yänänäqnqä-qu eä, dnjä ämaqä qua täutanä iu änyänuwä iunji, ämäwqätäutangqä-qae, he iinjä ii, ii itqänä. ⁵ Qu qua täutanä-qua eäpu, nätmätqä qua täutaninjä tqangä, ga ämaqä qua täutanä huiziqua, qu tqanquwä dunji qätä äwiyätqänä. ⁶ Mä ne Goti Iqueqä enu. Inji ämaqä Goti Iquenyqä näqnqä epiyä ii, qu ne qätä nepnä. Mä ämaqä Goti Iqueqä maeqä danä ipiyä iqua, qu qätä mäneyqä danä ipnä. “Dnjä naqä-qakuä iqu, iinjä äyitanä, ga quanqä iqu äyitanä-qä” di, ne näqnqe, suqä iinjä duta heanä.

Goti Iqu, ämaqä dunqä itä, qeqä tmäkqä suqä iqueqä quatä Iquvi

⁷ Nyämaqä nyi kiinjä änyinätjqäuä, ne neqä-neuänqä itanä, qeqä tmäknguatunqe. Ämaqä dunqä itanä, qeqä tmäkqä suqä iqu, ii Goti Iqueqä suqä etangi, Iquesa äpä. Ga ämaqä, ämaqä dunqä itä, qeqä ätmäkätjqä iqu, ii Goti

Iqu Iqueqä ymeqä hetŋqä iwimäkkqä-qu eä, ga iqu Goti Iquenyqe, näŋŋqä äŋguänänjä eä. ⁸ Suqä ämaqä dunqä itä, qeqä tmäkqä iquesanjä quati, Goti Iquvi. Iinjä etanŋqetanji, ämaqä, ämaqä dunqä miqä danä itä, qeqä matmäkqä itŋqä iqu, Goti Iquenyqe, änyä maŋŋqä eä. ⁹ Goti Iqu, Iqueqä Ymeqä Kiqä-kiuänänjä Iqueni, qua täunqä ändowatkqe, ii ne hänjä hea ique-ique pmeqä di, Iquesa meqänqe. Iqu injä ikqe, Iqu nenyqä itä, qeqä tmäkqä suqä ique, ätnänäqi ämaekqe. ¹⁰ Ne Goti Iquenyqä itanä, qeqä ätmäkquque, suqä injä iqueqä quati maetqe. Goti Iqu nenyqä itä, qeqä ätmäkätä, Iqu Iqueqä Ymeqä Ique neyaqä suqä quvqe, huätä ämänamäutä, ne Iquenyqä anŋi inetmetŋqä ändowatkqe.

¹¹ Nyämaqä nyi kiinjä änyinätŋqäuä, Goti Iqu suqä injä itäqeta, nenyqä qeqä tmäkqä suqä ique ämänätquakqe. Iinjä etanŋi ne neqä-neuänqä itanä, qeqä tmäkŋguatunqwe. ¹² Ämaqä Goti Ique hinuä qunqe, aanqä-qe, ne neqä-neuänqä itanä, qeqä ätmäknätunqwe, ii Goti Iqu ne änenyä. Itanŋa Goti Iqu ämaqeunqä itä, qeqä tmäkqä suqä iqueni, nesänji yänänäŋŋqä imäkqi. ¹³ Goti Iqu ne nenyätanŋi, ne Ique änyänquä injä näŋŋqe, äänä heatunqwe? Ne injä näŋŋqä meqe, Iqu Iqueqä Dŋä Ique änätapkqä iuta heanä. ¹⁴ Apiqu Iqueqä Ymeqä Iqueni, ämaqä qua täunju hänjä iqumuätätŋqä dowatqanŋi äqunätanä, ne ämaqä iunji, awi ii ätuätqänju. ¹⁵ Ämaqä, “Jisasi Iqu, Goti Iqueqä Ymeqä-queqä” ätätä,

awä ätätŋqä iqu, ii Goti Iqu ique nyätanġi, ga iqu Ique änyä. ¹⁶ Goti Iqu ämaqä-qunenyqä itä, qeqä iinjä änatmäkätnqä iinjce, ne näqŋqä ämetanä, quuvqä yänänäqŋqä eqiyänu.

Goti Iqu, ämaqä duŋqä itä, qeqä tmäqä suqä iqueqä quatä Iquvi. Iwä ämaqä suqä iinjä iu ämuännä qänaknä itŋqä iqu, ii iqu Goti Ique ämuännätanġi, ga Goti Iqu ique ämäunänä. ¹⁷ Ne iinjä äpmetanġuati, Goti Iqu ämaqenqä itä, qeqä tmäqä suqä iqueni, nesäŋi yänänäqŋqä imäqanġi, iwä hiunġi, Goti Iqu kukŋuä ämänetätä änewäsäuqänġani, ne pe-huŋqä tqäuaniquä duŋqä inemäqqi. Naqä-qakuä ne qua täu äpmeqä-qe, neqä äpmeqä di, Kraisi Iqueä enqä-pa äpmenque, ne iinjä zä miqä yatunque. ¹⁸ Ämaqä, iqueqä suqä quvqenqä hanjä-iqä meniçenqä kŋuä indqänätŋqä iqu, zä itqäuä. Ämaqä, ämaqä duŋqä itä, qeqä ätmäkätnqä iqu, zä miqä danä yänä. Ämaqä duŋqä itä, qeqä tmäqä suqä iqu, suqä zä inqä iqueni, huätä iwatquänä. Ämaqä zä itŋqä iqu, iquesanġi suqä ämaqä duŋqä itä, qeqä tmäqä iqu yänänäqŋqä mäwitqe. ¹⁹ Ne ämaqä duŋqä itanä, qeqä tmäqä suqä iqu itunque, Goti Iqu suqä iqu nenyqä ganä imäqäqä etanġi, ii itunque. ²⁰ Ämaqä, “Nyi Goti Iquenyqä itmä, qeqä ätmäkänänä” ätätäqä-qe, ämaqä quuvqä heqiyqä duŋqä wiunqä itŋqä iqu, quanġä ätqi. Ne iinjänqä näqŋce, ii tiinġi. Ämaqe, ne hinuä äqunänu. Goti Iqueni, iinjä ma. Inġi kätäkänġua iquenyqä miqä itä, qeqä matmäqä itŋqä iqu, Goti Iquenyqä itä, qeqä tmäqä, iqu

miqä danä yänä. ²¹ Goti Hanjuwä Iqu, kuknuä-suqä tiinjä ätätņqe. “Ämaqä Goti Iquenyqä itä, qeqä ätmäkätņqä iqu, ämaqä quuvqä heqiyqä dunqä-pqe inä itä, qeqä tmäkquätņqeqä.”

5

Qua täutaņä iqueqä mäkä iqeni, tqi kit-tqiyätņqe?

¹ Ämaq, Jisasi Iquenyqe, “Ämaqä du anğumä itmeniņqä, Goti Iqu ätekqä, Kraisi Qäqueqä” kņuä ämapu, Iquenyqä quuvqä eqiyäņuwä ii, qu Goti Iqueqä ymeqä enä. Ga ämaqä Kaniquenyqä ipu, qeqä ätmäkätqäņuwä iqua, qu Iqueqä ymeqä huizi iquaunqä-pqe, qeqä inä tmäkpnä.

² Ne Goti Iquenyqä qeqä ätmäkätanä, Iqueqä maņä du qätä äwiyquque, ne Iqueqä ymeqä huizi iquaunqä itanä, qeqä tmäkqe qäyunä itunqenqä näqņqä di, suqä ii itanita heanä.*

³⁻⁴ Ne Goti Iquenyqä itanä, Iquenyqä qeqä tmäkqe, ii tiinjä. Ne Iqueqä maņä dunji, qänaknä itqäņu. Ämaqä Goti Iqueqä ymeqä enuwä iqua, ii qu qua täutaņä iqueqä suqä iunqä mäkä ipu, mändi äkittqiyätqäņuwä. Ii ipiyitaņi, ga Goti Iqueä maņi, ne haņä-iqä mänätaņqä danä yänä. Goti Iquenyqä quuvqä eqiyätaqä dutaņi, qua täutaņä iqueä mäkä iunji äkittqiyätunqe.

⁵ Qua täutaņä iqueqä mäkä iqeni, tqi kit-tqiyätņqe? Ämaqä, Jisasi Kraisi Iquenyqe,

---

* **5:2** Näqņqätäņä hņqua tii ätätqäņuwä. “Iinjņqe, ne Goti Iquenyqä qeqä ätmäkätanä, Iqueqä maņä du qätä äwiyätaqäņganji, ne Iqueqä ymeqä dunqä-pqä qeqä inä tmäkquatuņquä, näqņqä ämenä.”

Iqu Goti Iqueqä Ymeqä-qu äyä etanġi äqumbu, Iquenyqä quuvqä eqiyätqänuwä iquanänġi.

Goti Iqueqä Ymeqä Iquenqä kuknuiŋqe

⁶ Jisasi Kraisi Iqu, eqä iqtänä äpkqä maetqe, häneqä iqtä, qäsänġi. Iqu qua täunqä äpätä, eqetä asnä ämetä, itanġa zä-huätati äunätäqänġa, Iqueqä häneqe äpäwäkqe. Goti Iqueqä Dnġa Iqu, Naqä-qakuinqä Quati etanġi, Iqu Jisasi Iquenyqä awi, naqä-qakuänänġä ätätŋqe. ⁷ Inġi “Jisasi Iqu, Goti Iqueqä Ymeqä-queyqä” awi, hiuaqu-hnquenġa iqua ätätqänġä. ⁸ Goti Iqueqä Dnġa Ique, eqä ique, itanġa häneqä ique, iquayi. Iqua kuknui, kiqä naqä-hnqunä asiqunä ätätqänġä. ⁹ Ämaqä, “Iinġa-iinġiqä” tqanġuwä dunġi, ne quuvqä äyä eqiyätunġue. Mä Goti Iqueä ätätŋqä ii, ämaqeua iunġi, ämäwqätäuänä. Iqueqe, aanġa naqänänġiqä. Goti Iqueqä kuknui, Iqu Iqueqä Ymeqä Iquenyqä äyä ätätŋqe. (Iutanġi, he Iqueqä kuknui, quuvqä heqäpnqe.) ¹⁰ Ämaqä, Ymeqä Iquenyqä quuvqä eqiyätŋqä iqu, ii iqu Goti Iqueä kuknui ae ämeqäqä-qae, iqueqä qeqä-quuvqä imä ämnä. Mä ämaqä, Goti Iqueä kuknuiŋqä, “Ii naqä-qakuiqä” knuä mämeqä iqä iqu, Goti Iqu Iqueqä Ymeqä Iqueqä suqä dunqä tqanġqä iunġi, quuvqä maeqiyqä itqätanġqetani, iqu Goti Iquenġi, “Si quanġä tqukiyqä” ätuätqäuä. ¹¹ Goti Iqueqä Ymeqä Iquenyqä kuknui, tiinġi. Goti Iqu hänġa hea ique-ique pmeqe, äyä änätapkqe. Itanġa hänġa-pmeqä iinġi, Iqueqä Ymeqä Iquesanġi. ¹² Inġi Goti Iqueqä Ymeqä Iqu, ämaqä hnque änyätanġutqe, ämaqä iqu hänġa

hea ique-ique pmeqä-tänjä-quvi. Goti Iqueqä Ymeqä Iqu mänyätanğutqe, ämaqä iqu hänjä hea ique-ique pmeqe, maeqä-quvi.

Hänjä hea ique-ique pmeqä tänjinqä, näqñqä meqenqä

¹³ He Goti Iqueqä Ymeqä Iqueä yoqä dunqä quuvqä eqiyätqänjuwä iquenä, nyi tuwanjuä tä, he hänjä hea ique-ique pmeqä-tänjuenä etanğqenqä, näqñqä hipñqä, henyqä äqäyqä.

¹⁴ Ga ne Iquenqä hinqi zä miqä, qäqiqi pemä äwätanä, tiinjinqä näqñqä hianä. Ne Goti Iqueqä äwiñqä dunä qänaknä itanä, nätamätqä hm-binqä yatñqä ävquque, Iqu ne qätä neyanä.

¹⁵ Ne Iqueni yatñqä vqanğuatqeunqä, Iqu qätä äneyätñqä dunqe, näqñqä eänque, iwä ne näqñqä tiinjä inä heatunque. Ne nätmatqä huiñqä yatñqä ävqäque, ne nätmatqä iinjä ämenqunä.

¹⁶⁻¹⁷ Suqä quvqä eeqänänjä ämaqä-qune imäkätunque, ii ne Goti Iquenyqä hñgisanä itqänju. Suqä quvqä hui, ämaqe qä quuvqe, äpäkonqä dunqä mätuma mäwqä iqä diñqä äwi. Mä suqä quvqä hui, ämaqä iqueqä quuvqe äpäkonqä iunqä ätuma upnä. Inji, hesanjä hñqu, quuvqä heqiyqä huiziqu suqä quvqä imäkqanği äqunänqe, iqu Goti Iqu iqueni, hänjä-pmeqä vätñqänä, yatñqä vätñqe. Nyi suqä quvqä iqueqä quuvqe qui iwimäkätñqä iquenqä matqä iqä. Nyi suqä quvqä, iqueqä quuvqe äpäkonqä iunqä änä matimäuqä itñqä iquenyqänä, ätqä.

¹⁸ Ne näqñqä äyä enju. Ämaqä Goti Iqu änyquanğutqä iqua, suqä quvqä dunä mimäkqä

iqäpnuwänqä. Ga qu qui imäkñqänqe, ämaqä Goti Iqu änyquäqä iquauñi, Iqu ämiqa uwquäniqe. Itanğa dnä quvqä iqu, quñi qui miwimäkqä yänä. ¹⁹ Ne näqñqä tiñä-pqenqä äyä enu. Ne Goti Iqueqä-qune eänquä-qe, ämaqä qua täutañä huiziqua, qu dnä quvqä iqueä yänänäqñqä yäpä iqi pmetpnuwänqe. ²⁰ Itanğa ne tiñä-pqenqä näqñqä enu. Goti Iqueqä Ymeqä Iqu ae äyä äpkqe. Ga ne Goti Naqä-qakuänänä Iquenyqä näqñqä heatunquä, kñuä iqä änätapkqe. Neqä äpmeqä di, Goti Naqä-qakuänänä Iqutä, itanğa Iqueqä Ymeqä Jisasi Kraisi Iqutä, anä ämuänñu. Iqu Goti Naqä-qakuänänä-qu eä, itanğa Hänä hea ique-ique Pmeqä-quvi.

²¹ Nqä ymeqäuä, goti quanğä iqua qui emäqñqänqä, ängüänä miñgäpñqä.

Goti Hanjuwä Iqueqä Kuknui
The New Testament in the Menya language of Papua
New Guinea

Nupela Testamen long tokples Menya long Niugini

copyright © 2017 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Menya

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2021-07-12

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 5 May 2021

b1d968ea-da2d-5306-b214-e238bbf38aac